

Για την Νίσυρο και τον Νισύριο

του Παν. Κουνάδη

Αλληπάλληλα δυσάρεστα και ατυχή γεγονότα για την πορεία της χώρας, σε συνδυασμό με καταστροφικές επιλογές των διαχειριστών της εξουσίας, οδήγησαν την αναπτυσσόμενη Ελλάδα των μεγάλων έργων της περιόδου Χαρίλαου Τρικούπη στα χέρια του Διεθνούς Οικονομικού Ελέγχου.

Κι ήταν μερικά από τα γεγονότα αυτά: η στροφή στην υπερκαλλιέργεια σταφίδας μετά την επιδημία φυλλοξήρας στην Γαλλία από το 1885 που κατέστεψε για χρόνια την παραγωγή της. Η διακοπή των εξαγωγών σταφίδας προς την Αγγλία, μετά την απόφαση της αγγλικής κυβέρνησης, με αποτέλεσμα να περιοριστεί στο ελάχιστο το εισαγόμενο συνάλλαγμα, αφού το ισοζύγιο εισαγωγών-εξαγωγών εξηρτάτο κατά 60% από την σταφίδα. Χωρίς δυνατότητες εναλλακτικών λύσεων η χώρα οδηγήθηκε στην πτώση το 1893 από τον ίδιο τον ανανεωτή της πολιτικής και οικονομικής ζωής της χώρας, τον Χαρίλαο Τρικούπη, που δεν εξελέγη ούτε βουλευτής στις επόμενες εκλογές.

Σαν να μην έφταναν ολ' αυτά, μια χώρα σε πτώχευση μέσα σ' ένα κλίμα «εθνικής τύφλωσης», προχώρησε σ' ένα πόλεμο χωρίς καμία προοπτική νίκης, το 1897, για να επιβαρυνθεί ο ελληνικός λαός όχι μόνο τις αποζημιώσεις από την ήττα αλλά και την εκχώρηση της οικονομικής διαχείρισης στο ΔΟΕ. Θα χρειαζόταν μια δεκαπενταετία για κάποια ανάκαμψη, που έγινε με τους Βαλκανικούς πολέμους και την προηγηθείσα προοδευτική παρέμβαση του στρατού, το 1909, που έφερε στην κυβέρνηση τον Ελευθέριο Βενιζέλο.

Η κατάσταση των Ελλήνων αγροτών, μετά την κρίση του σταφιδικού ζητήματος και των γεγονότων που ακολούθησαν ήταν τουλάχιστον δραματική. Η αδυναμία απασχόλησης στις πληγείσες περοχές της Πελοποννήσου και της Στερεάς Ελλάδας οδήγησαν τους πληθυσμούς αυτούς στο δρόμο της οριστικής ξενιτειάς.

Πρώτα άρχισε ν? αδειάζει η Πελοπόννησος, ακολούθησε η Στερεά Ελλάδα, η Ήπειρος, η Θεσσαλία και τα νησιά του Ιονίου, η Κρήτη και όπου υπήρχαν Έλληνες, εντός και εκτός του απελευθερωμένου γεωγραφικού χώρου.

Από το 1893, χρονιά του «δυστυχώς επτωχεύσαμεν» μέχρι το 1924, τελευταία χρονιά ελεύθερης εισόδου στις ΗΠΑ, γύρω στις 500.000 Έλληνες μετανάστευσαν και εγκαταστάθηκαν εκεί. Σ? αυτούς πρέπει να προσθέσουμε τους παράνομους μετανάστες, καθώς και αυτούς που προέρχονταν από μη απελευθερωμένες περιοχές του ευρύτερου ελλαδικού χώρου (Μακεδονία, Μικρά Ασία, Ανατολική Θράκη, νησιά ανατολικού αιγαίου, Δωδεκάνησα).

Η Νίσυρος παρέμενε υπό τουρκική κατοχή μέχρι το 1912 που την αντεκατέστησαν οι Ιταλοί για να ενταχθεί στην Ελλάδα μέχρι το 1948 με την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου.

Παρά το μικρό της μέγεθος και τους λίγους κατοίκους η Νίσυρος έστειλε και αυτή το μερτικό της για να τροφοδοτήσει το μεταναστευτικό κύμα προς την Αμερική. Βέβαια πρέπει να επισημανθεί ότι η φύση του νησιού, λόγω του ηφαιστειογενούς τοπίου και οι πρόσθετες δυσκολίες για επιβίωση, έκαναν τους Νισύριους να ταξιδεύουν πολύ περισσότερο και να εγκαθίστανται σε διάφορες χώρες, πριν από την μεγάλη μετανάστευση προς την Αμερική. Έτσι μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα οι τόποι μετακίνησης περιορίζοντο στους χώρους της Μεσογείου με κέντρα την Αλεξάνδρεια, την Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη και μέχρι την Οδησό.

Μέσα στο γενικότερο κλίμα «απόδρασης» προς τις ΗΠΑ άρχισαν στις αρχές του αιώνα οι πρώτες εγκαταστάσεις Νισυρίων που από το 1906, ίδρυσαν και το πρώτο τους σωματείο.

Το 1912-1915 μέσα στο γενικότερο κλίμα πατριωτικής έξαρσης που δημιουργήθηκε κατά τους Βαλκανικούς πολέμους επανήλθαν και πολλοί Νισύριοι με τους εθελοντικούς λόχους για να πολεμήσουν με την ελληνικό στρατό.

Ενώ ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ένας μεγάλος αριθμός μουσικών απ? όλα τα μέρη της Ελλάδας δίνει το παρόν, συμβάλλοντας στην ψυχαγωγία και την διατήρηση των

μουσικών παραδόσεων, όπως ο Ιωάννης Κυριακάτης, οι αδελφοί Αντωνίου, ο Επαμεινώνδας Ασημακόπουλος, ο Ιωάννης Καστρούνης, ο Γιώργος Δεληγιώργης, ο Κώστας Δούσας, ο Ιωάννης Σφοντιλιάς, ο Κώστας Γκαδίνης, ο Γιώργος Γκρέτσης, το τριό Βρούβα, ο Χαρίλαος Κρητικός, ο Μανώλης Καραπιπέρης, ο Γιώργος Κατσαρός, ο Αθανάσιος Μακεδόνας, η Μαρίκα Παπαγκίκα, ο Χαρίλαος Πυρρής, ο Αντώνης Σακελλαρίου, ο Σπύρος και Άγγελος Στάμος, ο Ευάγγελος Βλάχος, ο Αλέξης Ζούμπας και τόσοι άλλοι εξαιρετοι οργανοπαίκτες ή τραγουδιστές, από την Νίσυρο φθάνει στην Αμερική το 1914, ένας ταλαντούχος μουσικός που έμελλε να παίξει ιδιαίτερο ρόλο στην δισκογραφία των Ελλήνων: ο Γιώργος Μακρυγιάννης ή Νισύριος.

Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που παρουσιάζει η περίπτωση του είναι ότι ενώ έχουν ήδη εγκατασταθεί εξαιρετοι μουσικοί απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας και οι δισκογραφικές εταιρείες Columbia και Victor προωθούν μέσα στα προγράμματά τους εθνικές μουσικές από διάφορες χώρες, επιλέγουν στην τόσο αυτή πρώιμη περίοδο ένα πρόσωπο που κανείς δεν περίμενε να πάρει τέτοια σειρά προτεραιότητας και μάλιστα στην Victor που ήταν τότε η μεγαλύτερη δισκογραφική εταιρεία.

Θα παραμείνουν άγνωστες μέχρι να προσεγγίσει κάποιος τα αρχεία της εταιρείας αυτής οι λεπτομέρειες αυτού του εγχειρήματος, δηλαδή της προσέγγισης του Γιώργου Μακρυγιάννη καθώς και των επιλογών του ρεπερτορίου που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το ενδιαφέρον αυτό έγκειται στο γεγονός ότι σε αντίθεση με άλλους οργανοπαίκτες που ακολούθησαν, ο Γ. Μακρυγιάννης ηχογράφησε ένα αριθμό μελωδιών από διάφορες περιοχές της χώρας με προφανή σκοπό να καλύψει ανάγκες ενός ευρύτερου κοινού των Ελλήνων μεταναστών.

Ότι πάντως και να συνέβει τότε είναι μια ευτυχής στιγμή της δισκογραφίας το γεγονός ότι έχουμε σήμερα στα χέρια μας και μπορούμε να ακούσουμε και τις 24 ηχογραφήσεις του σπουδαίου αυτού μουσικού.

Αθήνα 2010

Παναγιώτης Κουνάδης